

ДЕЛЕГАТСКИ СИСТЕМ У САМОУПРАВНОМ ДРУШТВУ

— прилог проучавању делегатског система у Југославији: специфичности и проблеми¹⁾ —

1. Проблеми легитимности политичке владавине, начина и субјеката који врше политичку власт присутни су још од појаве државе и класног друштва, а интерес за њихово разрешавање нарочито је видљив у младим античким државама.

Проучавање политичке власти и њених носилаца, уопштено речено и историјски посматрано, углавном варира између два основна прилаза:

Први, рекли бисмо феноменолошки, бави се самом техником вршења власти, не задирући битније у однос политичке власти и друштва, не објашњавајући објективну, социјалну детерминисаност овог процеса. Поред разних „старијих“ теорија, прожетих мистицизмом и другим ненаучним компонентама, овај прилаз сусрећемо и у многих грађанских теорија о друштву и држави. Полазећи и остајући на друштвеној статистици, оне, у безбројним варијантама у објашњењу суштине политичке власти у друштву, утицајима различитих фактора дају доминантну улогу.

Други прилаз, марксистички, дијалектички, управо инсистира на класности политичке власти, схватајући отелотворење власти — државу, као диктатуру владајуће класе и указујући на могућности и услове мењања квалитета политичке власти у смислу њеног превазилажења, односно негирања.

Ова проблематика је уско везана са темом овог рада, јер је делегатски систем првенствено демократски облик вршења политичке власти радничке класе у самоуправном друштву, конститутивни елеменат самоуправне социјалистичке демократије.

Марксистички концепт делегатског система, битно се дистанцирајући од традиционалног схватања делегатства, развија се на бази критике класичне (буржоаске) политичке репрезентације. Историјске „искре“ делегатског принципа срећемо у Париској комуни, совјетима и народнослободилачким одборима.

¹⁾ Ово је III део, знатно скраћен, темата награђеног I наградом поводом Дана републике — 29. новембра 1976, од стране Универзитета у Београду.

2. Савремени друштвено-политички систем у Југославији инкорпорише у себи прво, и до сада једино остварење делегатског система у његовом развијеном облику.

Потребно је да ова анализа садржи како нормативну визију, тако и релативно кратку уставнополитичку праксу делегатских односа — специфичности и проблеме.

Увођење делегатског система, као основе скупштинског система власти, у југословенско самоуправно друштво резултат је, углавном, три комплекса фактора:

1) Примене ставова марксистичке политичке теорије (теорија научног социјализма);

2) Уважавање најпрогресивнијих искустава пролетерских покрета;

3) Континуитета југословенске социјалистичке револуције, курса самоуправног развоја.

4. За разумевање нашег делегатског система уобличеног у Уставу СФРЈ од 21. II 1974. потребно је појединим уставним начелима осветлити карактер оквира у којима се овај принцип остварује.

„Социјалистичко друштвено уређење Социјалистичке Федеративне Републике Југославије заснива се на власти радничке класе и свих радних људи и на односима међу људима као слободним и равноправним произвођачима и ствараоцима чији рад служи искључиво задовољавању њихових личних и заједничких потреба” (Устав СФРЈ — Основна начела, одељак II).

„Радничка класа и сви радни људи носиоци су власти и управљања другим друштвеним пословима (члан 88. став 1).

„Радни људи остварују власт и управљају другим друштвеним пословима.

(1) одлучивањем на зборовима, референдумом и другим облицима личног изјашњавања у основним организацијама удруженог рада, и месним заједницама, самоуправним интересним заједницама и другим самоуправним органима и заједницама,

(2) путем делегата у органима управљања тих организација и заједница,

(3) самоуправним споразумевањем и друштвеним договарањем

(4) Путем делегација и делегата у скупштинама друштвено-политичких заједница,

(5) Усмеравањем и контролом органа одговорних скупштинама” (члан 89. Устава СФРЈ).

4. Делегатски односи представљају, дакле, нераздвајни сегмент нашег друштвено-економског и политичког система.

Разлози интенција за његово увођење произлазе из основног задатка који треба да оствари (и остварује), а то је обезбеђивање примарне улоге

радничкој класи и свим радним људима у доношењу политичких и других друштвених одлука. Конкретније то значи:

а) утврђивање самоуправних односа у свим порамa друштвеног живота, и

б) доминација све слободнијег удруженог рада као претпоставке за свестрани развој људске личности,

Из свега изложеног видљива је тежња ка универзалности делегатског одлучивања у нашем самоуправном друштву. То значи да делегатство постаје, доследно Уставу, стално присутна нит како у економским тако и политичким односима.

5. С обзиром да је организација удруженог рада „генерички појам за све облике самоуправног удруживања радних људи” то се разматрање делегатског у економској сфери своди на примену овог принципа у ОУР.

Организованост удруженог рада је значајан подсистем за примену делегатских односа.

Самоуправљање у основним и другим организацијама удруженог рада „радник равноправно и у односима узајамне одговорности са другим радницима” остварује различитим облицима, између којих и „путем делегата у радничким саветима, које, заједно са другим радницима у организацији, бира и опозива”... (став 1: члан 98. Устава СФРЈ).

Према томе, делегатски систем у ОУР везује се за конституисање органа управљања у њима, од стране свих запослених радника сваке организације. Устав нам пружа довољно материјала (члан 98 — 109, „Самоуправљање у организацијама удруженог рада”) да поводом ове проблематике извучемо следеће принципе:

1) раднички савет ООУР чине делегати свих процеса рада (уз бројчану доминацију непосредних произвођача) а по саставу мора одговарати социјалној структури запослених у тој ООУР;

2) у основној организацији са мало чланова (углавном око десет) не образује се посебан орган управљања;

3) формирање извршног органа радничког савета има факултативни карактер;

4) раднички савет радне и сложене ОУР чине делегати ООУР, које непосредно бирају радници. Свака ООУР мора бити заступљена а критеријум броја делегата је број запослених у ООУР, тако и величина дохотка који свака поједина основна организација ствара.

5) Делегати раде по смерницама радника, односно радничког савета ООУР, мандат има претежно императивни карактер поготову кад је реч о неотуђивим правима радника.

6) Раднички савет ООУР, с обзиром на упутства — инструкције које даје делегатима у радничком савету радне, односно сложене организације удруженог рада, има функцију делегације без обзира што се делегати бирају непосредно од стране свих запослених, а не од стране самог радничког савета ООУР.

7) Оно што издваја раднички савет од „других делегација“ то је уставом утврђено самостално и неприкосновено поље делатности изражено у одредби „да раднички савет у вршењу функције управљања радом и пословањем ООУР:

- 1) утврђује предлог статута и доноси друге опште акте,
- 2) утврђује пословну политику и доноси план и програм рада и развоја,
- 3) утврђује мере за спровођење пословне политике и плана и програма рада и развоја,
- 4) бира, именује и разрешава извршни пословодни орган, односно чланове тих органа,
- 5) „Стара се о обавештавању радника и врши друге послове утврђене самоуправним споразумом и другим самоуправним актима организација“ (члан 100).

За пословодни орган ОУР (колегијални и инокосни) битно је да „води пословање ОУР, организује и усклађује процес рада у њој и извршава одлуке радничког савета и његовог извршног органа (члан 103, став 2.).

Овај орган, кога бира и опозива раднички савет, мада самосталан у раду, одговоран је радничком савету, тако и радницима ОУР.

6. Чињеница да су скупштине друштвено-политичких заједница делегатски формиране, имплицира инкорпорисаност делегатског принципа у примарној политичкој сфери — у вршењу власти.

У нашем друштвено-политичком систему најдемократскији орган и централно политичко тело јесте скупштина, односно скупштине друштвено-политичких заједница. Међутим, скупштине нису само политички, чак нису првенствено политички органи. Устав дефинише скупштину као „орган друштвеног самоуправљања и највиши орган власти у оквиру права и дужности друштвено-политичке заједнице (члан 132, став 1).

Тумачењем ове одредбе долазимо до два закључка:

- 1) најзначајнија функција скупштине јесте обједињавање друштвеног самоуправљања и политичке власти у друштвено-политичкој заједници,
- 2) између друштвено-политичких заједница, ужих и ширих, односно њихових скупштина не постоје односи подређености и надређености, јер свака скупштина доминира на „својој“ територији.

Према томе, „функције власти и управљања другим друштвеним пословима у друштвено-политичким заједницама врше скупштине и њима одговорни органи“. (Устав СФРЈ, члан 92. став 1).

Скупштине врше своје функције (а то се односи и на све друге органе) сагласно уставу, закону и статуту што је од изузетног значаја за јединство друштвено-политичког система Југославије.

Основу скупштинског система власти, најшире посматрано, чине суштинске компоненте нашег друштвено-економског система: друштвена својина над средствима за производњу, слободно удружени рад и самоуправљање. Међутим, организационо, скупштине произлазе из делегација фор-

мираних у примарним друштвеним асоцијацијама — производним, производно-територијалним и класно-политичким организацијама. Отуда је претпоставка делегатског одлучивања организованост радних људи и грађана, а његова основна вредност „радни човек” његове потребе и интереси у раду и животу ван рада”.

Радни људи и грађани образују делегације „ради непосредног остваривања својих права, дужности и одговорности” и директног „учествовања у вршењу функција друштвено-политичких заједница”.

Ове делегације су нека врста „основних” делегација, јер делегати изабрани искључиво из њихових редова чине скупштине као „изабране и смењиве”, по карактеру изведене, делегације радних људи и грађана. Тако се „основне” делегације као везивно ткиво умећу и спајају друштвену базу и највише самоуправно-политичке институције.

„Основне” делегације се бирају непосредно и тајним гласањем из састава асоцијација, с тим што у самоуправним организацијама и заједница структура делегација мора одговарати организационом и социјалном саставу тих асоцијација.

У делегацију не могу бити бирани чланови (делегати) радничког савета или другог одговарајућег органа управљања самоуправне организације и заједнице.

Делегатски систем се не може свести на изборни систем који је само премиса, она страна делегатских односа која се класичним речником назива „метод образовања представничких тела”.

Скупштине свих друштвено-политичких заједница, осим скупштине СФРЈ (коју чине Савезно веће и Веће република и покрајина) састоје се из три већа:

— веће удруженог рада,

— већа месних заједница (у републичкој и покрајинској скупштини постоји веће општина) и друштвено-политичког већа.

Правило је да већа расправљају о питањима од виталног интереса за тип (типове) примене (примарних) асоцијација из које произилазе.

То никако не значи да о појединим питањима већа не могу заједно, равноправно расправљати. Блага иницијатива у скупштинама припада већима удруженог рада (односно самом удруженом раду) што показује и уставна одредба где се подвлачи да се „одлука о издвајању дела дохотка за заједничке и опште друштвене потребе и о намени и обиму средстава за ове потребе не може донети ако је не усвоји веће удруженог рада” (Устав СФРЈ, члан 145, став 5.).

Оно што битно разликује делегатски систем од класичног политичког представљања јесу:

а) стални комуникациони односи унутар примарног друштвеног нивоа и између њега и скупштина, и

б) нова природа и смисао политичког одлучивања у скупштинско-делегатском систему.

За правилно функционисање делегатског система неопходна је непрекидна и комплексна сарадња између самоуправних организација и

заједница. Управо ту делегације као колегијална, самоуправна тела имају незаменљиву улогу. Посебно је значајно да се пре разматрања одређених питања у скупштинама (које имају „завршну реч“) постигне између примарних асоцијација (преко њихових делегација) видан степен усклађености интереса, превазилажењем нужно постојећих парцијалних и изолованих погледа. С друге стране, делегације морају учествовати (по производном, територијалном или неком другом критеријуму) у избору заједничког, односно заједничких делегата у скупштини. За сада, у пракси, најпогоднији облик за то конференција делегација.

Иначе, Устав предвиђа институт смерница које организовани радни људи и грађани (најчешће на зборовима) упућују својим делегацијама. У смерницама (инструкцијама), садржано је мишљење — став дотичне самоуправне организације, односно заједнице о одређеном питању које је на дневном реду скупштине. Полазећи од добијених смерница и интереса своје асоцијације а имајући у виду смернице других, делегације у оквиру општих друштвених интереса имају право и дужност утврђивања основних ставова за рад делегата у највишим представничким телима. Ови се ставови, кад је у питању заједнички делегат више самоуправних асоцијација, уобличавају на конференцији делегација.

Имајући извесну претходну слику о проблему о коме ће се расправљати у скупштини, делегати могу, у демократаској атмосфери одлучивања, да донесу најприкладнија решења.

То што је по Уставу „делегат самоосталан у опредељивању и гласању“ значи да његов мандат није императивне природе (изузетак је код делегатског мандата у Већу република и покрајина — израз специфичности нашег федерализма). Делегатски мандат је еластичан“ окренут заједничким друштвеним интересима па тек онда интересима своје самоуправне организације, односно заједнице. „Делегат је носилац овлашћења других — истих као и он“ (Проф. др Јован Ђорђевић). Он не сме и не може бити неутралан, пасивна личност, већ активни интегрални део самоуправне, делегатске машине.

Постоји и стара гаранција класичне политике репрезентације — опозив делегата, односно других чланова делегације од стране сопствене изборне основе. Одговорност делегата и (делегација) подразумева и право на оставку која не мора бити образложена.

„Дијалог“ не би био комплетан кад и делегација не би имала дужност да прати рад скупштине и свог делегата и да о томе обавештава (исту дужност има и сам делегат) своју матичну организацију, односно заједницу. Све ово омогућава да се економска структура повезује са политичком структуром друштва и по субјективном основу, по свом конкретном носиоцу — организованом радном човеку.

Очигледно је да у још младом, недовољно развијеном југословенском самоуправном друштву постоје многи парцијални интереси, супротстављеност схватања. Свесни смо да би униформисаност мишљења, ставова била штетна (на овом ступњу друштвеног развоја) јер би онамогућавала сагледавање најперспективнијих решења. Ипак, друштвена природа

свих тих визија указује на тренд њиховог постепеног усклађивања, путем сталног повезивања и суочавања.

Климу буржоаског политичког одлучивања карактерише непомирљивост класно — детерминисаних интереса, односи прикривеног насиља и надређености. Насупрот томе, самоуправно друштво тежи да у основном, економском положају изједначи радне људе, што утиче и на приближавање њихових интереса и концепција. Нови модел политичког, уопште друштвеног одлучивања у нашем друштву јесте механизам споразумевања и договарања. Самоуправни споразуми, друштвени договори — акти аутономног права, значајан су инструмент делегатског система, базиран на односима солидарности и узајамности²⁾.

7. Политичке организације класног типа нису представљале у систему класичне (буржоаске) политичке репрезентације интегралну основу из које су израстала представничка тела. Мада ограничен на посредничку улогу, њихов утицај на формирање представничких тела видно је јачао паралелно са кризом капиталистичког друштва.

У социјалистичком друштву, политичке организације радничке класе (посебно комунистичке партије) имају водећу улогу. „Комунисти немају никакве интересе одвојене од интереса целокупног пролетеријата „они стално заступају интресе целокупног покрета“³⁾.

Друштвено-политичке организације савременог југословенског самоуправног друштва настале су или знатно пре или (неке) за време народно-ослободилачког рата и социјалистичке револуције. Оне су, посебно Савез комуниста, заслужне за континуитет нашег револуционарног преображаја. Остваривање делегатских односа не може се постићи без њиховог активног учествовања.

Савез комуниста Југославије као покретач и организатор народно-ослободилачке борбе и социјалистичке револуције, свесни носилац тежњи и интереса радничке класе, „водећа идејна“ политичка снага нашег друштва, Социјалистички савез радног народа — најшира друштвено-политичка организација, фактор најшире и обједињавајуће друштвено-политичке активности и Синдикат, најшира организација радничке класе, имају у процесима самоуправног развоја усмеравајућу организаторску и акциону функцију. Њихов основни задатак — свесно усмеравање општенородних токова, произилази из компликованости и многих, још увек постојећих противуречности друштвено-политичког живота.

Ради доследнијег остваривања овог задатка, посматраног са аспекта делегатских односа, уведе се посебна — друштвено-политичка већа у све скупштине (осим у Скупштину СФРЈ) друштвено-политичких заједница. Делокруг овог већа Устав утврђује тиме што истиче да „друштвено-политичко веће учествује у одлучивању о питањима остваривања, развоја и

2) Делегатски систем није заобишао ни месну, ни самоуправну интересну заједницу. Међутим, због поманкања простора, та питања овде нећемо моћи да обрадимо.

3) К. Маркс — Ф. Енгелс „Комунистички манифест“, „Аугуст Цесарец“, Загреб, 1973. (II део „Пролетери и комунисти“) стр. 53.

заштите уставом утврђеног социјалистичког самоуправног система" (члан 145. став 2.).

С обзиром на ширину обухваћених структура друштвено-политичко веће треба да се залаже за:

а) синтезу интереса радних људи и грађана уз нагласак на оне дугорочније и претежније интересе радничке класе и свих радних људи,

б) научно приступање у сагледавању нужних законитости друштвеног развоја,

в) раскринкавање евентуалних „кратковидних политичких деловања“ појединих делегација,

г) решавање кризних ситуација насталих у процесу друштвено-политичког одлучивања и др.

Постоје и примесе арбитрности али не и монополизваног одлучивања у раду ових већа.

Друштвено-политичке организације, а посебно њихова „продужна рука“ у скупштинама, треба да помогну радном човеку да своје интересе јасније и комплексније сагледава и да их стално и доследније остварује.

ССРНЈ и Савез синдиката имају посебну улогу у изборном систему, нарочито у фази кандидовања. Кандидациони поступак, по уставној замисли, спроводе у ОУР организације синдиката, а у месним заједницама организације Социјалистичког савеза.

„Право и дужност организација ССРН и синдиката јесте, да, у сарадњи са другим друштвено-политичким организацијама, обезбеде такав демократско-кандидациони поступак, који ће омогућити радним људима да слободно изразе своју вољу у предлагању и утврђивању кандидата“ (Устав СФРЈ члан 135 став 3).

8. Намеће се једно питање које обавезно треба расправити — однос делегатског система и демократије. Тачније, да ли је делегатство форма непосредне или посредне демократије, непосредног или посредног одлучивања?

Постоје различита гледишта о разграничавању посредног од непосредног одлучивања.

У нашој средини још има мишљења да је непосредно одлучивање (непосредна демократија) искључиво оно на референдуму, зборовима радних људи, зборовима бирача и сл. Све остало сматра се као посредно одлучивање и проглашава за „нижи квалитет“. То је случај и са делегатским системом.

У чему је корен ових схватања и да ли су она оправдана?

Пренаглашеност утицаја појединаца на одређене друштвене токове, последица је традиционалног схватања, зачетог у грађанским утопистичким теоријама, о „апсолутној слободи“ и свемоћи човека као индивидуе“. У ствари, то потенцирање „воље“ и улоге индивидуе фактички се испољило као владавина у име грађанина, али не и за њега — у његовом интересу.

У нашем савременом уставном и политичком систему „право на лично изјашњавање” третира се као значајна компонента самоуправљања. Оно је у економској сфери везано за остваривање тзв. неotuђивих права радника: одлучивање о условима рада, међусобним односима, дохотку, удруживању и сарадњи, при доношењу самоуправних акта и др.

Не треба прецењивати и идеализовати овај вид одлучивања, с обзиром да се он често и врло лако може да сведе на формално прихватање или одбијање понуђених решења, без дубљег упознавања са њиховом природом и могућим последицама, Реплике „да” и „не” треба посматрати у контексту система одлучивања.

Важно је, такође, истаћи да је организационо — технички неизводљиво користити непосредно одлучивање овог типа, за разматрање великог броја стварно присутних проблема.

У југословенској уставно-политичкој теорији преовлађује мишљење да појам непосредног одлучивања — непосредне демократије треба проширити у односу на класично схватање.

Ако кажемо да одлуке радничког савета радне организације изражавају „вољу”, интересе радника свих ООУР односне асоцијације, онда су те одлуке формиране под непосредним утицајем тих радних људи израженим путем смерница. Постоји, дакле, непосредни облик одлучивања и делегатски систем у економској сфери има сва обележја истинске непосредне демократије.

Ако делегације основних самоуправних организација и заједница одражавају у својим ставовима, које упућују делегатима у скупштини, потребе самоуправне базе а ови (делегати) у међусобном споразумевању дођу до заједничких решења и пуноважне одлуке, та је одлука потекла директно из примарних асоцијација, што ће рећи да је и овде у питању облик непосредног одлучивања.

Делегати у радничком савету су представници својих асоцијација, делегације односно делегати репрезентују у скупштинама организовану друштвену основу. Али, они су у „сталном, директном и радном односу” — у артикулацији са њима.

Дијалектички речено, непосредна демократија (а делегатски систем у целини је облик и доградња такве демократије) „живи” и кад постоји представник (посредник) у доношењу одлука али је битно да се он не отуђује, не осамостаљује од своје изборне основе.

Временско раздобље од увођења делегатског система до данас није кратко да се не би могле уочити одређене негативне тежње које погађају саму срж делегатског принципа.⁽⁴⁾

1) Забрињава исувише велика улога тзв. политичких актива у радним организацијама који, по питању формирања одређених ставова често „замењују” и сведе делегатске односе на формално одлучивање на зборовима радних људи.

4) Општост теме овог рада не дозвољава нам да се овим проблемима ближе позабавимо. Овде ће бити поменути само неки од њих (углавном из економске сфере).

2) Зборови радних људи у неким срединама ретко се сазивају и немају карактер организованог одлучивања о текућим питањима. Било би неопходно потребно утврдити, бар оквирно, нормативним актима групе питања за које су делегације дужне да консултују зборове.

Нередовно сазивање зборова може да буде последица постојања великих радних организација. Тачно је да понегде постоји и изванредан степен незаинтересованости самоуправљача, чије корене треба тражити у реликтима традиционалног менталитета.

3) Присутна је често и недовољна рационалност у припремању дневног реда зборова, неблаговремено и нефункционално информисање, недовољност материјално-техничких средстава итд.

4) Зборове не би требало ни сувише често сазивати. Непотребно сазивање зборова доводи до њихове преоптерећености, радни људи постају апатични. Постоји и опасност „заклањања” одговорности пословних и других органа иза одлуке зборова”.

5) У штетну појаву може се изродити и „форумски рад” „председништва” — тела које сачињавају председници зборова (парцијалних) у већим производно-техничким целинама. Председништво може доћи у прилику (и долази) да пошто изврши сумирање ставова парцијалних зборова, уопште и не сазове централни збор („из техничких разлога”). Такви, сумирани ставови шаљу се директно преко делегата у раднички савет радне организације. Тиме се под плаштом рационализације рада и одлучивања прескаче важна степенница у утврђивању ставова — раднички савет ООУР.

6) У припремању предлога и утврђивању одлука постоји стварна опасност (ако се не предузму потребне мере контрола) да се стручне службе, које у тим процесима имају запажену улогу не издвоје од радних људи тиме што би им селекцијом постављених питања наметали сопствена мишљења и усмеравали одлуке. То би негирало суштину делегатског система — директан утицај радних људи на решавању проблема од њиховог посебног а и ширег интереса.

Уопште, тешкоће и проблеме који ометају функционисање делегатског система можемо условно поделити у три групе:

I. Прва група проблема резултира из спорог превазилажења заосталих односа и уходаног начина рада. У неким срединама се под самоуправном, делегатском маском крије формално (нормативно) превазиђена садржина.

Утицај различитих техно-бирокаратских и других група страних самоуправљању, на одређена процедурална питања, врши се у циљу задржавања сопствених позиција и још увек понегде присутних односа заснованих на монопољу моћи над људима.

II. Друга група проблема углавном је организационе природе. Уставни концепт о односима између делегација, делегација и делегата као и њихових веза са асоцијацијама базе није добио своју нормативну а поготову практичну разраду. Отуда се јављају неспоразуми, сукоби и сл., као

последица стихијности у раду. Ни стручна помоћ делегацијама и делегатима од одговарајућих служби није добила сталније облике.

III. Трећа група проблема, на коју се у пракси често указује, јесте материјално — финансијске и кадровске природе. Она, углавном, има своје узроке у неразвијености појединих региона, недовољној оспособљености одговорних субјеката и сл.

Све ове негативне тенденције и проблеме морамо посматрати у светлости појединих, мање или више наслеђених и споро превазилазећих слабости савременог југословенског самоуправног социјалистичког друштва. Да поменемо прво друштвене односе који се базирају на приватној својини средстава за производњу — индивидуално — сељачка и занатска подструктура. Исто тако је чињеница да се удружени рад и самоуправљање развијају у атмосфери робне привреде, деловања закона вредности, економске нужности која у социјализму добија свој измењени облик. Тешко је борити се против још увек великих социјалних разлика, „оправданих” и „неоправданих”, од којих су ове прве, углавном, продукт расподеле према раду.

Проблеми настају и полазе из економске структуре друштва, одатле и треба почети њихово решавање, превазилажење.

Уколико будемо успешније извршили конституисање ООУР на уставним основама, подигли продуктивност рада на завидан ниво, инкорпорисали самоуправљање првенствено у друштвено-економским па затим и у политичким односима, интензивирали рад друштвено-политичких организација, остварили сталне токове информисања, оспособили и постигли већу ангажованост свих субјеката друштвено-политичког система, утолико ће мо брже и без већих потреса оживотворити и делегатски принцип,

О значају самоуправних веза у примени делегатских односа, у материјалима X конгреса СКЈ, се истиче да се „друштвена суштина функције делегатског система може остварити само ако се у целом друштву јачају процеси и самоуправног повезивања и усклађивања различитих интереса, пре свега, у основним самоуправним организацијама и заједницама и у њиховим делегацијама. Стога се комунисти морају одлучно борити за успостављање и одржавање сталне везе делегата и делегација са самоуправном базом, као основне претпоставке учествовања радних људи у процесу одлучивања у целом друштву”.

10. У последње време много се говори (и пише) о информисању у делегатском систему.

Делегатско информисање је саставни део информисања у нашем самоуправном социјализму. Од информисања основних ћелија друштва, производних и територијалних, зависи степен информисаности субјеката делегатских односа у целини.

Прво је потребно истаћи онај вид информација унутар удруженог рада.

Устав предвиђа право радних људи да буду обавештени о свим питањима од интереса за остваривање свог економског положаја, посебно у

вези са производним и пословним токовима. Од ООУР, преко радних организација, сложених организација удруженог рада и других асоцијација, треба успоставити такав систем обавештавања, који омогућује радним људима увид, контролу над средствима друштвене репродукције и резултатима сопственог рада и ван своје основне организације. Тако схваћено информисање негација отуђења радника од средстава сопствене егзистенције и постојање друштва, услов је „да се загосподари целином процеса друштвене репродукције од стране субјеката тог процеса” (Тито). Суштина делегатског информисања не исцрпљује се у друштвено-економским односима. Управо оно представља један од метода повезивања друштвене производње и политике.

Информисање треба, на првом месту, да буде раднички класно усмерено, непосредно и масовно, уперено ка отклањању монопола над информацијама и информисањем. Оно, такође, мора да буде објективно и потпуно. Доступност информација подразумева њихову јасноћу, прегледност и „разуман” обим (без непотребног детаљисања и техничких података).

Информација треба да садржи суштину проблема, предложена аргументована решења као и евентуалне реперкусије.

Да одлуке у скупштинама не би имале формалан карактер, делегатско информисање мора бити редовно и благовремено. Оно по обиму и садржини мора бити прилагођено различитим субјектима — колективитетима и појединцима (ОУР, месним заједницама, друштвено-политичким организацијама, делегатима и др), који исти проблем посматрају из својих посебних углова.

Осим средстава јавног информисања у овом процесу одређену функцију (функције) имају и стручне службе скупштина, политичко-извршни и управни органи и друштвено-политичке организације.

Треба бити свестан диференцијације између:

1) Информисања коме је циљ аутентично доношење одлука, јер само информисан радни човек може заузимати ставове о актуелним питањима одређивати се за могућа решења (и предлагати нова) у складу са својим интересима, и

2) информисања чија је функција да прати примену донетих одлука, да испитује њену доследност.

Информисање не сме да обухвата само рад скупштина делегата и делегација. Оно не треба да се задржава искључиво на самоуправљачкој пракси, већ да следи рад других органа, посебно извршних и управних, кроз чију се делатност донете одлуке претапају у живот, добијају позитивна или негативна значења.

Јасно је да делегатско информисање као двосмерни однос полази од примарног друштвеног нивоа и „шири” се све до федерације као најшире друштвено-политичке заједнице. Одатле поново „посећује” друштвену базу путем обавештавања о функционисању ширих друштвено-политичких заједница и њихових органа,

О значају информисања у Резолуцији X конгреса СКЈ пише: „Информисање чланова делегација и делегата о интересима радних људи средине у којој су бирани, њихова оспособљеност за аутентично изношење тих интереса и стална обавештеност о укупним кретањима у друштвено политичким заједницама и друштву у целини, битни су услови за успешно вршење ове функције, за усклађивање ужих интереса са ширим друштвеним потребама.

Отуда треба учинити обавезним све изворе, чиниоце и средства информисања у друштвено-политичким заједницама, организацијама удруженог рада а посебно комунисте у њима, да делегацијама и делегатима пружају сва обавештења од значаја за остваривање њихове функције”.

Зоран Томић